

Для того, щоб дітям якомога швидше подолати навчальні перенавантаження, потрібно навчитися контролювати темп власного життя, чергуючи періоди напруження з періодами розслаблення. Реорганізація освітньої системи в умовах переходу до інформаційного суспільства повинна передбачити широке використання можливостей просторово-образного способу пізнання з одночасним обмеженням логічно-раціональної діяльності. Вітчизняний та зарубіжний педагогічний досвід дозволяє визначити такі важливі шляхи оптимізації навчального процесу:

- зменшення загального інформаційного навантаження через послідовне застосування діяльнісного підходу; визначення мінімумів обов'язкових знань із кожного предмета;
- забезпечення презентації обов'язкових умінь та навичок у вигляді опорних таблиць із максимально ущільненою та структурованою інформацією;
- зниження рівня абстрактності у викладі навчального матеріалу;
- переорієнтація уваги з кількісних на якісні показники навчального процесу шляхом подальшого застосування особистісно-орієнтованого підходу до учнів та вчителів;
- зменшення інтенсивності темпу навчальної діяльності;
- важливою складовою навчання у коледжі є самостійне оволодіння знаннями за допомогою додаткових джерел інформації.

Вважаємо, що більш широке й послідовне використання форм роботи допоможуть зняти психологічне напруження, сформулюють образно-емоційний і духовний світ особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амонашвили Ш.А. Истина школы. – К.: СПД Богданова А.М., 2006.
2. Уилсон Р.А. Психология эволюции. – К.: Янус, 1999 8. Ушаков Г.К. Профилактика нервнo-психических расстройств у детей. – М.: Знание, 1996.
3. Data Smog [Електронний ресурс] Смог даних.– Режим доступу: https://ru.qwe.wiki/wiki/Data_Smog . – Заголовок з екрану.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

*Рибальченко А.М.,
асистент кафедри селекції, насінництва і генетики
Полтавської державної аграрної академії*

СЕЛЕКЦІЯ СОЇ НА СТІЙКІСТЬ ДО ЗБУДНИКІВ ОСНОВНИХ ХВОРОБ

В Україні останніми роками помітно зросли втрати рослинницької продукції від шкідливих організмів, і від хвороб, зокрема, вони становлять 12-15%, а в період їх епіфітотій втрати урожаю можуть досягнути 50 % [1].

Сою уражує близько 120 збудників хвороб грибної, бактеріальної і вірусної природи – від висіяного насіння до посівної стиглості [2]. У нашій країні найбільш розповсюджені фузаріоз, пероноспороз, септоріоз, церкоспороз, аскохітоз, альтернаріоз, біла гниль, бактеріози, вірусна мозаїка.

Успіх селекційної роботи залежить від відповідного базового та експериментального вихідного матеріалу, методів, а також, відповідно, техніки роботи. У селекційних програмах значна увага приділяється підвищенню стійкості до хвороб та шкідників. Стратегія селекції полягає в доскональному вивченні і підборі вихідного матеріалу, визначенні його генетичної цінності і механізмів успадкування цінних господарських ознак. При цьому, варто зазначити, в польових умовах використовуються штучно створені інфекційні та провокаційні фони, а також експрес методи оцінки в умовах лабораторії [3,4].

Стійкість сортів до хвороб в теперішній час набуває такого ж важливого значення, як і висока продуктивність та якість урожаю. Використання стійких сортів у виробництві має ряд істотних переваг, основними з яких є обмеження втрат урожаю, підвищення якості продукції, зниження шкідливості патогенів, підвищення ефективності усіх захисних заходів. У первинному ареалі культурної сої (Південно-Східна Азія, Далекий Схід) найбільш шкодочинними є септоріоз, пероноспороз, церкоспороз, фузаріоз, аскохітоз, філlostиктоз, бактеріози та вірусна мозаїка [5].

У Європейському регіоні – вугільна, сіра та біла гнилі, фузаріоз, пероноспороз, септоріоз, фітофтороз, альтернاریоз, рак стебла, сім'ядольний бактеріоз, бактеріальний опік, пустульна плямистість, бактеріальне в'янення, різні вірусні захворювання [6].

Інтенсивність і непродуманість застосування хімічних заходів захисту рослин породжує цілий ряд негативних наслідків для довкілля. З огляду на це необхідно вести пошук виважених шляхів розв'язання проблеми захисту рослин, зокрема збільшити частку імунологічних та біологічних методів. Вирощування навіть слабкосприйнятливих до різноманітних патогенів сортів дозволяє більш ніж у два рази скоротити хімічні обробки посівів і отримувати продукти, які не містять пестицидних залишків [7].

При виборі сорту основними критеріями повинні бути його висока пластичність, стійкість до несприятливих умов вирощування, здатність максимально реалізувати свій потенціал. Основною проблемою селекції на стійкість до фітопатогенів є забезпечення селекційного процесу донорами стійкості. Вивчення і моніторинг на інфекційних фонах нових джерел стійкості до збудників хвороб та шкідників є важливим завданням фітопатологів і селекціонерів. Обов'язковою умовою успішної селекції на стійкість до хвороб є визначення кордонів ареалів популяцій і видів хвороб. Серед задач, які ставить перед собою селекціонер, стійкість до хвороб є лише однією із ознак майбутнього сорту. Існують труднощі у подоланні з'єднання генів і пов'язане з цим поєднання корисних ознак з небажаними. Основними елементами обліку ураженості рослин є розповсюдженість хвороби (кількісна характеристика) та інтенсивність розвитку хвороби (якісна характеристика) [8].

Продуктивність є інтегральним показником і створювані сорти повинні мати збалансований розвиток усіх елементів продуктивності і стійкості до хвороб, а не максимальний показник будь-якої окремої ознаки.

Селекція на стійкість до хвороб – складніша від селекції на будь-яку іншу господарську ознаку ще й тому, що в даному випадку ми маємо справу з патогеном, якому властивий безперервний хід еволюційної мінливості і адаптивні зміни, які направлено на збереження виду. До того ж створення і впровадження у виробництво стійких сортів змінює біоценози збудників хвороб, їх видовий склад. Перспектива захисту рослин від шкідливих організмів шляхом створення стійких до них сортів цікавила селекціонерів ще з кінця позаминулого століття, після того як стало відомо, що ця ознака успадковується. Створення стійких сортів до хвороб та шкідників мало найбільше значення у світовому землеробстві [9].

Схема сучасної селекційної програми складається з роздільних обліків, пошуку генів, що відповідають за формування різних типів стійкості та об'єднання їх в одному генотипі. Завершальним етапом цієї програми є перенесення стійкості, яка отримана з різних джерел – у добре адаптовані до умов вирощування та витривалі до шкідливих організмів генотипи. Для створення нових сортів сої використовуються різні типи схрещувань: прості, складні, бекроси та їх модифікації. Останнім надається перевага при здійсненні інтрогресії певних генів, які контролюють прояв тих чи інших ознак. Створення і впровадження у виробництво стійких сортів змінює біоценози збудників хвороб та їх видовий склад [10].

При появі нових видів є обов'язковим їх включення в склад інкулюму при створенні штучних інфекційних фонів. Відомо, що імунітет рослин це мінливий стан, обумовлений онтогенезом рослин і визначеним для кожного віку фізіологічним станом рослинних клітин, а також тісно пов'язаний з патогеном і навколишнім середовищем, тому використання експрес-методів оцінки стійкості рослин до хвороб на початкових етапах їх розвитку дозволяє завчасно диференціювати матеріал і надає селекційному процесу більш спрямований характер. Основним методом отримання нових генотипів для подальшої селекційної роботи є гібридизація, завдяки якій відбувається рекомбінація хромосом, поєднання ознак двох і більше сортів, створення форм з комплексом корисних ознак, у тому числі з високими господарськими якостями і стійкістю до хвороб [11].

Кращий результат забезпечує добір на жорсткому інфекційному фоні серед біотипів, що складають популяцію більш стійких та витривалих патогенів [12].

Ефективність селекції на імунітет базується на використанні домінантних генів, які контролюють резистентність і, перш за все, на наявності у вихідному селекційному матеріалі ефективних генів стійкості з достатньо вираженою імунологічною реакцією. Відносно сортового складу, то наша країна серед країн Європи має найбільший сортовий склад цієї культури [13].

Стійкі сорти безумовно відіграють дедалі важливішу роль в поширенні шкідливих організмів, так як їх вирощування має великі переваги порівняно з вирощуванням сприйнятливих. Серед сортів сої, що

виросуються в нашій країні, незважаючи на велику морфо-фізіологічну різноманітність, немає таких, що мають абсолютну стійкість до найбільш поширених хвороб. Навпаки – більшість їх відноситься до категорії сприйнятливих.

Отже, вирощування стійких сортів сої є нині актуальним питанням. Тому використання в селекції на імунитет новітніх досягнень науки, в умовах навколишнього середовища є першочерговим завданням, яке дозволить вирішити проблему створення сортів з комплексною стійкістю до хвороб.

Література:

1. Чекалин Н. М. Генетические основы селекции зернобобовых культур на устойчивость к патогенам. Полтава : «Интерграфіка», 2003. 186 с.
2. Бабич А. О., Бабич-Побережна А. А. Селекція, виробництво, торгівля і використання сої у світі. Київ : Аграрна наука, 2011. 548 с.
3. Генетика сои / А. К. Лещенко [и др.] // Генетика культурных растений : зернобобовые, овощные, бахчевые. Ленинград: ВО «Агропромиздат», Ленинградское отд., 1990. С. 111-134.
4. Основи селекції польових культур на стійкість до шкідливих організмів : навчальний посібник ; за ред. В. В. Кириченка та В. В. Петренкої / НААН, Ін-т рослинництва ім. В. Я. Юр'єва. Харків, 2012. 320 с.
5. Помазков Ю. И. Селекция на устойчивость к болезням и вредителям. Итоги науки и техники. Москва, 1987. С. 35–38. (Сер. : «Защита растений»).
6. Марченко О. А. Біологічні особливості розвитку збудника фомопсису та характеристика змін в різних за стійкістю генотипах соняшнику при ураженні патогеном : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. біол. наук : спец. 06.01.11 «фітопатологія». Київ, 1998. 18 с.
7. Трибель С. О. Стійкі сорти: проблеми і перспективи. Карантин і захист рослин. 2005. № 4. С. 3-5.
8. Ідентифікація ознак зернобобових культур (горох, соя): навчальний посібник // В.В. Кириченко, Л. Н. Кобизева, В.П. Петренкова, В.К. Рябчун, О.М. Безугла, Т.Ю. Маркова. За ред. академіка УААН В.В. Кириченка. Харків: ІР ім. В.Я. Юр'єва УААН, 2009. 172 с.
9. Федотова Т. И., Шопина В. В. Современные аспекты проблемы иммунитета растений к болезням. Москва : Наука, 1974. 74 с.
10. Спеціальна селекція і насінництво польових культур: навчальний посібник. За ред. В. В. Кириченка / НААН, ІР ім. В. Я. Юр'єва. Харків, 2010. 462 с.
11. Гуляев Г. В. Эколого-генетические принципы селекции растений. Практические задачи генетики в сельском хозяйстве. Москва : Наука, 1972. С. 46-48.
12. Вавилов Н. И. Иммунитет растений к инфекционным заболеваниям. Москва : Наука, 1986. 519 с.
13. Турбин Н. В., Шапиро И. Д. Генетика иммунитета и задачи селекции. Защита растений. 1978. № 2. С. 18-19.

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

*Попризіна К.А.,
студентка 2 курсу, факультету управління, спеціальності «Журналістика»,
Науковий керівник: Сенкевич Г.А.,
к. н. з соц. ком., доцент кафедри психології та журналістики.
Університет митної справи та фінансів*

ВПЛИВ РЕКЛАМНОГО КОНТЕНТУ НА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У ЛЮДЕЙ

Розвиток технологій, котрий відбувається під впливом інформаційно-цифрової революції, наразі охоплює масивний пласт сучасного існування людини. Отримання фізичних переваг, нових способів комунікацій й переоцінка цінності інформації людьми, – все це вплинуло на ряд психологічних та соціальних особливостей індивідуумів та суспільства в цілому.